

Informationsturer tema vattenvård vid Saxån-Braån

2012

Ingegerd Ljungblom

På uppdrag av Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté

Sammanfattning

Under 2012 har drygt 400 elever och lärare från grundskolan och gymnasiet deltagit i guidade informationsturer till fyra olika våtmarker och å-sträckor längs Saxån-Braån för att lära sig om vattenvård och Saxån-Braåns Vattenvårdskommittés arbete. Totalt har 1086 personer deltagit i turerna under 2010-2012. Grupperna kommer från landsortsskolor såväl som skolor inne i städer och samhällen. Fokus är att lära ut om Vattenvårdskommitténs arbete vid Saxån-Braån och att visa på fina rekreationsområden längs ån.

Deltagarna ges en inblick i det västskånska landskapets förändring de senaste 200 åren när det gäller ängar, betesmarker, våtmarker och åar och hur förändringarna har påverkat vattenkvalitet, biologisk mångfald och landskapets vattenhållande förmåga. Vi undersöker djurlivet i damm och å och jobbar med näringskedjor och djurarter som man gör speciella åtgärder för längs ån. Mycket praktiska aktiviteter och fokus på naturupplevelse. Äldre elever mäter kvävehalten i damm och å med ett enkelt test. Broschyrer om naturområden längs Saxån-Braån delas ut och vi tittar på material om ån som Åmansboken, broschyren "En renare å ett rikare landskap ett renare hav" och videon "Åar och Vattendrag Saxån-Braån". Åtgärder vid vatten kopplas till miljömålen och grupperna får med sig Länsstyrelsens miljörapport "Miljötillståndet i Skåne".

Syftet med turerna är att öka engagemanget och intresset för vattenvård och i förlängningen underlätta för vattenvårdande åtgärder i framtiden. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer att resurser behöver avsättas för information som ger ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika vattenvårdande åtgärder behövs.

Bakgrund

Under de senaste 200 åren har stora förändringar skett i landskapet i Skåne. Förändringar i jordbruket och djurhållningen har gjort att arealen slåtttrade marker och naturbetesmarker har minskat betydligt. För att vinna åkermark har många våtmarker och mängder av småbäckar dikats ut och lagts ner i rör under marken. Åar har rätats ut och sjöar sänkts. Detta har minskat landskapets vattenhållande förmåga och orsakat både översvämningar och torka. De naturliga processer som tidigare renat vattnet har till stor del satts ur spel, vilket har orsakat övergödningsproblem. Den biologiska mångfalden har minskat till följd av förändringarna.

Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté är ett samarbetsorgan för de nämnder som har ansvar för miljö- och naturvårdsfrågorna i kommunerna inom Saxån-Braåns avrinningsområde. Kommittén arbetar med ån och dess omgivning ur ett hälso-, miljö-, naturvårds- och naturresursperspektiv samt verkar för att de nationella, regionala och lokala miljömålen som berörs blir uppfyllda. Som exempel kan nämnas anläggande av ett 60-tal dammar, återmeandering av åsträckor, utökning av arealen betesmark och slåtttrade marker invid ån, rekreativåtgärder och åtgärder för fisk.

Syftet med informationsturena är att berätta om hur människan förändrat landskapet under de senaste århundradena, vad detta fått för följder för vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald och hur Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté arbetar med dessa frågor längs ån. Förhoppningen är att detta i förlängningen kan ge ökat engagemang hos allmänheten och underlätta vid framtida vattenvårdande åtgärder. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer att resurser behöver avsättas för information som ger ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika vattenvårdande åtgärder behövs.

Besökarna tar del av en berättelse om hur utdikningen gick till och vilka följderna blivit. Marieholm.

Damm som tar emot dräneringsvatten från åkermark. Marieholm. Håvning och tipsrunda om vattenvård.

Guidade exkursioner 2012

Totalt har 408 personer deltagit i guidade exkursioner under året till dammar och å-sträckor i Dösjebro, Häljarp, Trollenäs samt Vallarna i Teckomatorp. Totalt sett under turerna 2010-2012 har 27 % av besökarna kommit från Landskrona, 28 % från Eslöv, 20 % från Svalöv och 28 % från Kävlinge. Alla åldersgrupper från lågstadiet till gymnasiet har deltagit. En grupp gymnasielärare kom 2012 för fortbildning.

Exkursionerna börjar med en berättelse om hur livet var på 1800-talet och vad som ledde till utdikningarna, samt vad det har fått för konsekvenser för vattenkvalitet och biologisk mångfald idag. Vidare hur man arbetar med detta nu längs ån. Vi arbetar med biologisk mångfald i och med att eleverna gruppvis får leta boplatser och bra livsmiljöer för djur som är beroende av vatten. Nytt är att vi mäter nitratkvävehalt i damm och å. Detta görs med vissa grupper när önskemål finns. Vi pratar om vad kväve har för roll och jämför resultaten med vattenkontrollen i ån. Ibland får även yngre elever prova att göra testet, mest för att se att man kan mäta olika ämnen i vattnet och se att det är skillnad mellan damm och å. Håvning av djur är höjdpunkten. Samspelet mellan olika djur och växter vi ser tränas genom att eleverna jobbar med näringskedjor. Viktigt är att återknyta till miljömålen – visa hur många av miljömålen som knyter an till arbete vid åar. De får med sig miljörapporten samt tips på exkursionsmål längs ån och var man kan läsa mera om arbete vid åar – Åmansboken, ”En renare å, ett rikare landskap, ett renare hav” och filmen om de västskånska vattendragen mm.

I år kom fem grupper till Dösjebro. Tre av dessa grupper kom med tåg från skolor inne i Kävlinge. Det tar endast 4 min att åka till Dösjebro från stationen i Kävlinge! Alla tre grupperna hade förberett sig med hjälp av fördjupningsmaterial som finns i anslutning till turen. De hade lärt om djuren och allemansrätten. De skulle efterarbota. En besökande grupp kom från Dösjebroskolan från vilken det är gångavstånd. De önskade komma flera grupper, men det fanns inte platser kvar, så de kom med en stor grupp på ca 35 elever... Från Svalövs gymnasieskola kom en grupp lärare för fortbildning. De hade också med sig en mindre grupp elever. En mycket fin dag och de var intresserade av att boka in turer framöver! Jag hoppas också att de kommer att åka ut själva.

Dösjebro har mycket att ge med både å och fina dammar att undersöka djur och växtliv i. Vi håller oss i området nära bron över ån – här finns olika typer av dammar, återmeandering och själva ån att undersöka. Passar det så promenerar vi också längs ån en bit. Det är viktigt att eleverna är aktiva och får undersöka själva. Det de själva gör minns de bättre. Förra året gick det får i hagen där de små dammarna ”korvsjöarna” är, men inte i år. Högt uppväxt gräs. Som vanligt god utdelning i dammarna med smådjur - vattenscorpioner, vattenbin, ryggsimmare, hästglar, trollsländelarver, flicksländelarver, posthornsäckor mm. Det är både gott om övervattens-, undervattens- och flytbladsvegetation i dessa små dammar. Här finns bl a mycket vattenpest, gul näckros, gäddnate och igelknopp. I omgivningarna och längs ån växer gott om jättebalsamin. På flera ställen är det tacksamt att stå och studera fiskar som pilar fram och tillbaka i ån.

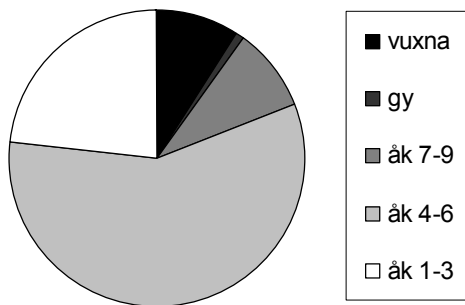
Fem turer gick till Häljarp. Två grupper från Glumslövs skola samt två grupper från Sandåkersskolan i Häljarp och en klass från Dammhagsskolan i Landskrona. Klasserna från Glumslöv kom i hyrd buss och gruppen från Dammhagsskolan med kollektivtrafik. Från Landskrona station tar det ca 20 min att ta sig till Häljarp med kollektivtrafiken. Samma innehåll i turerna som i Dösjebro. Vi startade vid Klintkärrsvägen där också bussen har en hållplats och gick därifrån ner till ån. Vi uppehöll oss vid den restaurerade mägerlgraven och

ner vid ån. En grupp var helt ovana vid att vistas i naturen och bara att vara på en stig vid en å var ett äventyr. En av grupperna hade förberett sig väl med fördjupningsmaterialet på hemsidan.

Fyra grupper från Eslöv besökte Trollenäs. De kom alla med bussen som tar endast 9 min från centrum. Fler klasser från samma skola ville delta, men det fanns ingen plats. I Trollenäs tar vi en snabb runda kring slottet och caféet för att visa att här finns både natur, kultur och konst för de som vill ta med sig familjen och åka ut igen.

Tre klasser från Teckomatorp besökte Vallarna. Här håvade vi i både damm och å, samt mätte nitrat-halten i dammen och i ån. I övrigt samma uppgifter som på övriga exkursionsmål. Det har etablerats en fin undervattensvegetation i dammen. Mycket djur bl a många yngel av vattensalamander. Lätt att få upp märkräfter, jungfrusländelarver, olika skinnbaggar mm även i ån även om det är relativt brant att komma till.

Flera grupper vill redan boka in sig inför nästa säsong.

Besökarnas åldersfördelning på turerna 2010-2012. Totalt 1086 besökare.

Häljarp. Eleverna har bildat en näringskedja av djur och växter som man vanligtvis kan hitta vid och i vatten.

Dösjebro. Elever går ner i den gamla rätade å-färan och ser hur återmeandringen förändrat ån.

Vattenscorpioner, trollsländelarver, posthornssnäcker, hästglar och igelknopp i en damm på betesmark i Dösjebro.

Klass från Teckomatorp besöker Vallarna, ett f d förorenat område som gjorts om till ett natur- och friluftsområde.

Vi letar efter boplatser för fladdermöss och grodor här vid ån! Korten beskriver vad djuren behöver.

Eleverna använder luppar och bestämningmaterial och vi pratar tillsammans om vad vi hittat.

Högstadieklass mäter kvävehalten i dammen och ån. Häljarp.

Material på temat visas upp: broschyrer om besöksvärda naturområden längs ån, Åmansboken, video.

För frågor om turerna kontakta:

Olle Nordell 0418-47 06 07 eller Ingegerd Ljungblom, 070-67 31 281, post@naturifokus.se.
Mer info om exkursionerna finns på www.naturifokus.se.